

อนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565)

Future Scenario of Supervision for Basic Educational Schools in the Next Decade (B.E.2556-2565)

เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ¹, พูนชัย ยาวีราช², ไพโรภ รัตนชวงค์³, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว⁴
Penwipa Promsuwan¹, Phoonchai Yawirach²,
Pairop Rattanachuwong³, Somkiet Toonkaew⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) และ 2) ศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) ประชากรเป้าหมายในขั้นตอน ของ EDFR คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการนิเทศการศึกษา จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้มี 3 ลักษณะคือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม Delphi รอบที่ 1 ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 23 คน และแบบสอบถาม Delphi รอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงข้อความคำถามจากรอบแรกตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ยืนยันคำตอบ สถิติที่ใช้คือ มัธยฐาน ฐานนิยม ร้อยละ และค่าพิสัยควอไทล์ สำหรับประชากรเป้าหมายในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) มีจำนวน 9 คน เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. อนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2565) พบว่ามี 8 ด้านที่จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า ได้แก่ ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ด้านขอบข่ายของการนิเทศการศึกษา ด้านรูปแบบของการนิเทศ ด้าน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{2, 3, 4} อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Ed. D., Candidate in Educational Administration, Chiang Rai Rajabhat University

^{2, 3, 4} Lecturer, Department of Educational Administration, Chiang Rai Rajabhat University

เทคนิคหรือวิธีการนิเทศ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ตามที่คุรุสภากำหนด และด้านโครงสร้างของหน่วยงานการนิเทศการศึกษา

2. แนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) พบว่าผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ ทั้งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษาให้เหมาะสม ควรใช้การนิเทศและการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในทุกๆระดับ ส่งเสริมให้ครูมีการใช้ภาษาอังกฤษและการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้มีระบบนิเทศภายในที่เข้มแข็ง ควรมีหน่วยงานกลางสำหรับพัฒนาและประสานงานด้านการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดเข้าด้วยกัน ในส่วนของสถาบันผลิตครูควรมีการนิเทศนักศึกษาอย่างเป็นระบบและจริงจังทั้งระดับสถานศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ นักศึกษาครูมีคุณภาพ

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, การนิเทศการศึกษา,สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ทศวรรษหน้า

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study the Future Scenario of Supervision for Basic Educational Schools in the Next Decade (B.E.2556-2565) and 2) To study the trends for preparation of the change of supervision in the future scenario of the Basic Education Schools in the next decade (B.E.2556-2565). The purpose samples in Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) were 23 key informants. Semi interviewed questionnaire, and 2 times of Delphi questionnaire were used in Delphi Technique. Nine key informants who joined the Focus Group Discussion in suggestion the trends for the organization in Basic Education in preparation of the change of supervision in the future scenario.

The result of the study revealed that:

1. The Future Scenario of Supervision for Basic Educational Schools in the Next Decade (B.E.2556-2565) were concerned by 8 issues that would impact the supervisory. Those points were 1) The Role of the persons who concern with the supervision. 2) The framework of the supervision 3) The model of the supervision 4) The technique or procedure used in supervision 5) The Education Management for the preparation of the Thai students as Thailand would join ASEAN Economic Countries: AEC in the year 2018. 6) The Education Management for the 21 Century. 7) The Practice of the supervisors by follow the Standardization of the supervisors. And the last point was 8) The structure of the office of

Educational Supervision. 2. The trends for preparation of the change of supervision in the future scenario of the Basic Education Schools in the next decade were ; The stakeholders of Basic Education Management which attached to Office of The Basic Education Commission and the Department of the Local Administration should support the appropriate medias and technology instruments for teaching, learning and also supervision. Research based on Education Development would be necessity in every level. There must be promote in using English and also the online for quality of education. Networking must be important for teachers, supervisors to improve the learning management. The schools should have strong school supervision to increase the quality of education. There must be the central office for developing and cooperating all supervision from every department. The university which produce student of teachers and also the school administrators should have supervision on the job training of teacher students.

Keywords: Future Scenario, Supervision, Basic Education, Next Decade

บทนำ

จากผลการสัมมนาเรื่องการปฏิรูปการศึกษาฉบับใหม่: ผู้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงสรุปไว้ว่าการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยเป็นเรื่องที่ยากเย็นแสนเข็ญยิ่ง แม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษามากกว่า 10 ปี ตั้งแต่ปฏิรูปรอบแรก เมื่อปี พ.ศ.2542 จนมาถึงรอบสองเมื่อปี 2552 ซึ่งประเทศไทยยังไม่สามารถให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้น ทั้งนี้ประเมินได้จากผลการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาที่สำคัญกลับตกต่ำลงสวนทางกับทรัพยากรการศึกษาของประเทศ ที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคะแนนสอบของนักเรียนไทย โดยวัดจากข้อสอบมาตรฐานในประเทศคือ O-NET หรือข้อสอบมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น Program for International Student Assessment (PISA) และ Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) ต่างมีแนวโน้มลดลงอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านคือ ใต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น และมาเลเซีย ซึ่งปัญหาคุณภาพการ

ศึกษาไทยนั้นไม่ใช่การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาด “ประสิทธิภาพ ในการใช้ทรัพยากร” อันเนื่องมาจากการขาด “ความรับผิดชอบ” ของระบบการศึกษาต่อนักเรียนและผู้ปกครองนั่นเอง การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจึงต้องมุ่งไปที่การสร้าง ความรับผิดชอบ ของผู้จัดการศึกษา ทั้งภาครัฐ โรงเรียน และครู แล้วจึงหนุนเสริมด้วยมาตรการอื่น (อัมมาร สยามวาลา และคณะ, 2555: 3-11)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือ สสวท. (2556: 1- 4) ได้รายงานให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาของไทยยังห่างไกลจากความเป็นเลิศ และเห็นว่าความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษายังคงเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินต่อไป แม้ผลการทดสอบ PISA (Program for International Student Assessment) ในปี 2009 และ 2012 ของนักเรียนไทยจะสูงขึ้นทั้งด้านคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทุกวิชาขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ หรือ OECD (Organization

for Economic Co-operation and Development) ซึ่งจะเห็นได้ชัดในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 และเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ตั้งแต่ระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน ซึ่งหน่วยปฏิบัติอยู่ในระดับสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่จะเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดในการผลักดันให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล และผู้ที่จะเป็นผู้ประสานงานรวมทั้งนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาคือศึกษานิเทศก์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของครูและสถานศึกษามีคุณภาพ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: ช-ฉ) ได้ให้ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาในข้อเสนอ เชนนโยบาย ในรายงานการวิจัย และพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในประเด็นที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในมาตรการข้อที่ 4 ระบุว่า สถานศึกษาเร่งรัดจัดระบบการทำงาน ระบบการนิเทศภายใน บั้จจัยและบรรยากาศ ให้เอื้อต่อการทำงานของครูและมอบหมายภาระการสอนให้สอดคล้องกับวิชาเอก ความถนัด หรือความเชี่ยวชาญของครู และในข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประเด็นที่ 3 การจัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในมาตรการเร่งด่วนข้อที่ 1 เสนอไว้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรปรับระบบและโครงสร้างการบริหารงานนิเทศการศึกษาในส่วนกลางเพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยง ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติการนิเทศ

ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และมาตรการข้อที่ 2 กำหนดไว้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เร่งรัดให้หน่วยงานในสังกัดพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา และการเรียนการสอนให้มีความเข้มแข็ง ทั้งการนิเทศภายในและการนิเทศภายนอก โดยใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย รวมทั้งจัดปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้เพียงพอตามบริบทของพื้นที่

จากสภาพของการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในการเตรียมความพร้อมของผู้ให้การนิเทศการศึกษาในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสที่เปลี่ยนไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษานั้นผู้ที่มีบทบาทในการทำให้ครูผู้สอนเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนได้มากที่สุดคือศึกษานิเทศก์ ดังความสำคัญดังที่เชาวฤทธิ์ จงเกษภรณ์ (2547: 1-2) กล่าวไว้ว่า “ศึกษานิเทศก์ มีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ในการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้อแก่ครู อาจารย์ คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมไปถึงผู้เรียนที่จะก้าวไปสู่มาตรฐานการศึกษาในระดับสากลในอนาคต”

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (2556-2565) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาทั้งในระดับปฏิบัติและระดับนโยบายได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) เพื่อส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษาภายใต้บริบทและสภาพของแต่ละพื้นที่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565)
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษาอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถาน

ศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (2556-2565)คือผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน นักวิชาการที่สอนในสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือเคยมีประสบการณ์ในการนิเทศ และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาจำนวน 23 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้มาจาก 4 ภาคของประเทศไทยคือภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

1.2 ประชากรเป้าหมายที่ศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) คือ ผู้บริหาร

การศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน และ นักวิชาการ จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิค Ethnographic Delphi Future Research หรือ EDFR ซึ่งเป็นเทคนิคที่ จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้พัฒนาขึ้นโดยผสมผสานเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) กับเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน

สำหรับการวิจัยในขั้นตอนของ EDFR ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 รอบ คือ

รอบที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 23 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และจัดทำแบบสอบถาม

รอบที่ 2 เป็นการตอบแบบสอบถาม Delphi รอบที่ 1 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 23 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิม ได้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้จากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ในรอบแรกเพื่อกำหนดแนวโน้มในแต่ละประเด็น โดยกำหนดค่าแนวโน้ม 5 ระดับคือ

5 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้น / เป็นจริง มากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้น / เป็นจริง มาก

3 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้น / เป็นจริง ปานกลาง

2 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้น / เป็นจริง น้อย

1 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้น / เป็นจริง น้อยที่สุด

เมื่อได้แบบสอบถามคืนกลับมาแล้ว จึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

รอบที่ 3 เป็นการตอบแบบสอบถาม Delphi รอบ 2 ซึ่งแบบสอบถามในรอบนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 23 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดิมที่ได้ให้การสัมภาษณ์ และตอบคำถาม Delhi รอบที่ 1 มาแล้ว ได้ให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ยืนยันคำตอบ และเพื่อหาข้อยุติ (Consensus)

ในการศึกษาการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2565) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 23 คนนั้น ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองครบทั้ง 23 คน โดยมีขั้นตอนในการสัมภาษณ์คือ ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยไปขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอน EDFR จากนั้นทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อนัดวันและเวลาสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตฉบับบันทึก และอัดเสียงระหว่างการสนทนา เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาแล้วผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์

การตอบแบบสอบถาม Delphi รอบที่ 1 และรอบ 2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์จำนวน 16 คน และส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 7 คน ทั้งนี้เป็นไปตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความสะดวกในการรับ-ส่งแบบสอบถาม เมื่อได้ข้อมูลกลับมาแล้ว ผู้วิจัยใช้ Program SPSS ช่วยในการคำนวณค่าแนวโน้มโดยใช้สถิติคือ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์

การศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศ การศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ด้านตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การศึกษานาถภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษานาถภาพโดยใช้เทคนิค Ethnographic Delphi Future Research หรือ EDFR ซึ่งมี 3 รอบคือ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ รอบที่ 2 เป็น Delphi รอบที่ 1 และรอบที่ 3 เป็น Delphi รอบที่ 2 โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาจำนวน 23 คน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า มี 8 ประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อการนิเทศการศึกษาในอนาคตคือ

1. บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ
2. ขอบข่ายของการนิเทศการศึกษา

3. รูปแบบของการนิเทศ

4. และเทคนิคหรือวิธีการนิเทศ

5. การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 เป็นต้นไป

6. การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาเพื่อ ศตวรรษ ที่ 21

7. การปฏิบัติตนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ.2556

8. การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานของศึกษานิเทศก์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศ

การศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) ผลการวิจัยพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ซึ่งได้แก่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงด้านการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในอนาคตสรุปเป็นประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. การใช้วิจัยเป็นฐาน (Research – based Supervision)
2. การใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT& On line Technology)
3. การใช้เครือข่ายเพื่อการนิเทศ (Network –base Supervision) และ
4. การนิเทศเพื่อการกำกับ ติดตามและการประเมินผล (Supervision for Directing

Controlling and Evaluation)

ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ และสร้างความเข้มแข็งให้กับการนิเทศด้วยการสร้างเครือข่าย ในขณะเดียวกันก็ใช้การนิเทศเพื่อการกำกับ ติดตามและการประเมินผล ซึ่งจะส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากการวิจัยมีข้อค้นพบมีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรกในทศวรรษหน้าการบริหารและจัดการศึกษาจะเน้นที่ใช้ข้อมูล สารสนเทศ และการวิจัยเป็นฐาน (Research –based Management) การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการใช้เครือข่ายเพื่อการพัฒนา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน จะต้องใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศ และเครือข่ายในการนิเทศ ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ในระดับนโยบาย ลงมาจนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการวิจัยในชั้นเรียนควรต้องทำให้เกิดผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังที่ สุริย์ มาศ สุขกลี (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ด้านคือ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัย

เชิงปฏิบัติการใน ชั้นเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Steven R. Conn, Richard L. Roberts and Barbara M. Powell (2009: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติและความพึงพอใจของการให้การนิเทศโดยใช้รูปแบบผสมผสานในการให้คำปรึกษามากกว่าการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า โดยศึกษากับ นักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการเป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน จำนวน 76 คน ที่ลงทะเบียนเรียนสาขาการให้คำปรึกษาในโรงเรียน ซึ่งศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ของการฝึกประสบการณ์ซึ่งต้องฝึกประสบการณ์รวม 2 ภาคเรียน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนในโรงเรียนมีความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีในการนิเทศโดยใช้เครื่องมือนิเทศแบบผสมผสานซึ่งใช้เทคโนโลยีในการให้การนิเทศมากกว่าการนิเทศแบบตัวต่อตัวของผู้นิเทศการศึกษา

ประเด็นที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2556-2565) ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาคือกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในแต่ละกระบวนการเท่าๆ กัน ซึ่งกระบวนการบริหารนั้นผู้บริหารจะใช้ผ่านอำนาจทางการบริหาร ส่วนกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศนั้นเป็นกระบวนการสำคัญ ที่จะช่วยผลักดันให้ครูได้พัฒนาในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งในขณะเดียวกันการนิเทศโดยผู้นิเทศจากภายนอกโรงเรียนควรดำเนินการร่วมกันและนำผลการนิเทศมาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

ทั้งนี้สอดคล้องกับที่ วีระศักดิ์ ชมภูคำ (2550: 9-10) ได้ระบุไว้ว่าขอบข่ายการนิเทศภายนอกเป็นการนิเทศโดยผู้ให้การนิเทศอาจเป็นหัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัด เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการหรือนักวิชาการ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทและส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่สามารถจะเป็นผู้นิเทศจากภายนอกสถานศึกษา ซึ่งขอบข่ายของการนิเทศภายนอกนี้ อาจเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการโดยการนัดหมายจากผู้ให้การนิเทศจากภายนอก เพื่อดำเนินการนิเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยการพบปะกันอย่างเป็นทางการโดยการชี้แจง ประชุม สัมมนา ปาฐกถาก็ได้ แต่ในบางกรณีอาจมีการนิเทศจากภายนอกแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นก็ได้ ขอบข่ายการนิเทศภายใน เป็นการนิเทศที่เกิดขึ้นโดยที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาได้ดำเนินการนิเทศโดยการทำผู้นำหรือหัวหน้าในสถานศึกษาหรือบุคลากรหลัก เป็นผู้ดำเนินการนิเทศแก่บุคลากรหรือครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษานั้นๆ โดยการนิเทศอาจเป็นไปทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนิเทศในอนาคตสื่อประเภทสังคมออนไลน์จะมีความสำคัญมาก ผู้นิเทศควรใช้สื่อประเภทนี้ในการนิเทศครูหรือเพื่อการนิเทศ กำกับและติดตามซึ่งจะสามารถนิเทศเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็จะสะดวก รวดเร็ว และประหยัดงบประมาณมาก

1.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาทุกระดับควรให้ความสำคัญกับการนิเทศ

การศึกษา โรงเรียนควรมีระบบนิเทศภายในที่เข้มแข็ง ผู้บริหารและครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และควรเร่งสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 คศึกษานิเทศก์ต้องตระหนักและเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้นเนื่องจากปัจจุบันทั้งครูและผู้บริหารมีความรู้และความสามารถสูงขึ้น ประกอบกับสื่อเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย จึงทำให้ความสำคัญของศึกษานิเทศก์น้อยลง ซึ่งบทบาทที่สำคัญของศึกษานิเทศก์ในทศวรรษหน้าจึงเป็นบทบาทของการกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามากกว่าจะเพื่อการให้ความรู้ ความเข้าใจ หรือการเป็นผู้ชี้แนะครูอีกต่อไป

1.4 การจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและพัฒนาศึกษานิเทศก์นั้น ควรจะเป็นหน่วยงานกลางที่จะครอบคลุมทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การนิเทศ ติดตาม

และการจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และศึกษานิเทศก์จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนประจำการ และระหว่างประจำการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.2 ควรมีการวิจัยอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ที่ไม่ได้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่นสถานศึกษาที่สังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาสังกัดสำนักส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการนิเทศการศึกษาสถานศึกษาเหล่านั้นได้อย่างมีคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษอนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เช่นการใช้การวิจัยโดยใช้กระบวนการอนาคตปริทัศน์ (Future Scanning Process) หรือ การวิจัยโดยใช้เทคนิคการสร้างภาพอนาคต (Scenarios) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาวฤทธิ จงเกษกรณ์. (2547). การนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาระบบเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: อารักษ์.
- วีระศักดิ์ ชมภูคำ. (2550). การนิเทศการศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร. แอดวานซ์ พรินติ้ง เซอร์วิส.
- สุรีย์มาศ สุขกลี. (2549). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล. กรุงเทพมหานคร. พรักหวานกราฟฟิค.

อัมมาร สยามวาลา ติลกะ ลัทธพิพัฒน์ สมเกียรติ ตั้งกิจจาวานิชย์ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555). การปฏิรูปการศึกษารอบใหม่: ผู้การศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึง. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 เรื่อง “ยกเครื่องการศึกษาไทย: ผู้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง” วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2555.

Malik Ghulam Behlol. (2011). Concept of supervision and supervisory practice at primary level in Pakistan. *International Education Studies*. Volume 4, Number 4, 28-36

Steven R. Conn, Richard L. Roberts and Barbara M. Powell.(2009). Attitudes and satisfaction with a hybrid model of counseling supervision. *Educational Technology & Society*, 12 (2), 298-306.